

Чурапчыга күн тахсар!

САГА ОЛОХ

12+ 375
ЧУРАПЧА
1648-2023

Чурапчы улуунун хаһыата

Бэс ыйын 30 күнэ, 2023 сыл, бээтинсэ

№ 25 (11902)

БИНИЭХЭ СУРУЙАЛЛАР

Чурапчыттан Аллараа
Бэстээхэ дээрн оптуобус
сырыытын билистим

стр. 3

ИНТЕРВЬЮ

Чурапчыттан өбүтэ
арыалдыттаах Айууна

стр. 4

УБҮЛҮӨЙДЭЭХ БИИР ДОЙДУЛААХПЫТ

Дьон махтанар,
сөбүлүүр салайааччыта

стр. 6

стр. 2

Чурапчыга XIX-с педагогической дьаарбанка ЫТЫТЫЛЫННА

ТЭТТИК СОНУННАР

Чурапчытаабы кинн балыыһаҥа үс саҥа массыына бэрилиннэ

Дойду үрдүнэн доруобууа харыстабылын
маһнайгы сүһүбүн сайынналар бырагыраама
чэрчитинэн, массыына паркатын саҥардыыга үлэ
күүскэ ыттылар.

Бу күнүргэ икки УАЗ-санитарка массыына уон-
на оптуобус күлүүстэрин СӨ Ил Дархана Айсен Ни-
колаев Чурапчытаабы кинн балыыһа кылабынай
бырааһыгар Николай Сивцевкэ үөрүүлэх түгэнгэ
туттарда. Бу тымыр көлөлөр, чуолан оптуобус Чу-
рапчы нэһилиэгэр, санитарка массыыналар Алабар
уонна Болугур нэһилиэгэтигэр сүүрүүхтэрэ. "Бу
тиэхиниэскэлэр уустук суоллаах-нистээх нэһилиэн-
нэ дьонун олохтоохторугар көмөлөөх буолуох-
тара, мэдиссиинэ үлэһиттэрин үлэлэрин чөлүөтүгэр.
Түгэниин туһанан, СӨ Ил Дарханыгар Айсен Сер-
геевичкэ уонна доруобууа харыстабылын министиэ-
ристибэттин салааларыгар дьирин махталбытын тири-
эрдэбит", - диир улуус кылабынай бырааһа Николай
Сергеевич эттэ.

Чурапчытаабы отдел үлэһиттэрэ бары хаһыакка суруйтардылар

"Сага олох" хаһыакка 2023 сыл иккис аҥаарыгар
Чурапчытаабы полиция үлэһиттэрэ бука бары кур-
гумунун суруйтардылар. Сурутууну хаһыат стар-
шай хэрсэстэдиинэ Сэмэн Жандринскэй тэрийбэн
ымтта.

Отдел үлэһиттэрэ дьон, уопастыба чуумпу
опорун эрэ араҥаччылааччылар буолбакка, улуус-
путугар ыттылар уопсай дьаһалларга, күрөстөннө-
лэргэ, куонкурустарга, бөстибээлэргэ барытыгар
көхтөөхтүк кытталар. Итиннэ сэргэ бийиҥи хаһыа-
птыгар сэрэтэр, үөрэтэр соруктаах ыстатыйалара
хас нүөмэр аайы кэрүөтэ тахсаллар. Кинилэр үтүө
баччыларын атын да тэрийтэлэр салгыахтара диир
эрэнэбит.

Арыылаах нэһилиэгэр саҥа балыыһа дьэтигин ақылаата түстэ

Бу күнүргэ Александр Ноев салайааччылаах ту-
туу биригээдэтэ Арыылаах нэһилиэгэр тымыр турба-
нан саҥа балыыһа ақылаатын түһүрдэ. Дьэ уопсай
исинэ 6х12-лээх буолар. Быйыл күһүн тутуу олоххо
кирэрэ күүтүлэр. Олохтоох балыыһа бигэсэрэ
Екатерина Попова сүрүн кыһалҥа быһыытыннан, бы-
раас анаарын туруорсар.

Бу эбийиэк доруобууа харыстабылын маһнай-
гы сүһүбүн сайынналар бырагыраама чэрчитинэн
тутуллара былаанналар. Маны таһынан ФАП саҥа
этир оборудованиенан итиннэ мисэлиинэн хаач-
чылааҥа.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Бэс ыйын
30 күнэ
БЭЭТИНСЭ

От ыйын
1 күнэ
СУБУОТА

От ыйын
2 күнэ
БАСКЫҤАНЫҤА

От ыйын
3 күнэ
БЭНИДИЭННИК

От ыйын
4 күнэ
ОПТУОРОННЬУК

От ыйын
5 күнэ
СЭРЭДЭ

От ыйын
6 күнэ
ЧЭППИЗ

32° 18°

33° 19°

35° 20°

33° 19°

32° 19°

29° 17°

29° 17°

ИЛ ДАРХАН НЭДИЭЛЭТЭ

Айсен Николаев үлэтин сүрүн түгэннэрэ

Бэс ыйын 19 күнэ. Ил Дархан тылы чинчийэччилэригэр, тыл эйгэтин үлэһитэригэр Дьокуускайга «Саха Өрөспүүбүлүтүгэр тыл политика: төрүт омуктар үгэс билиилэрин харыстааһына» дигэн дойду тутуах экспедэрэ кыттылаах научнай-практическэй кэмпириэнсийэ аһыллыбытынан эсэрдэтин тиргэ. Оппо киин Саха сиригэр 135 араас омук бэрэстэбинэллэрэ илээхтик-эйлээхтик опоролорун эттэ. Өрөспүүбүлүкүбүз икки судаарыстыбаннай – нуучча уонна саха тыла кэнтирик туттулар, бэс официалнай – эбээн, эбээн, дүкээгир, долган, чукча тылыгар ураты болгоһомо уурулар. Төрөбүт тыл туттулар эйгэтин кэргэтингэ сыһыппара технологиятын сайыннарына сана кыахтары арылар. Дойдубут Бэрсидьээнэ Владимир Путин Арасыйыга модуи кыага уонна күүһэ элбэх араас омуктар тылыгар, үгэстэригэр, култуураларыгар, көстөрүн, ол иһин билиити бу сүдү баайбытын харыстыыр уонна сайыннарыр ытык ирээтэхпитин санаабытын арытпа.

Бэс ыйын 19 күнэ. Айсен Николаев байыаннай эспэрэссийэ буола турар сирингэр тиниһэн, сулуускалыы сылдар биһир дойдутаахтарбытын кытары көрүстэ.

«Саха сириттэн сылдар уолаттарбыт баар байыаннай чаастарыгар сырыттым. Байыастар биһир дойдутаахтарбыт өйбүлүлэрин мэлдьи билэллэрин туһунан кэпсэттиһэр. Киһилэр истиг махталларын тирээһинэр. Тирэх пууннар үлэлэрин хайгыһылар. Кыайылыгыт дигэн биһэ эрэллээхтэр уонна кыайылыны чулалаттарга туруулаһа сылдьылар. Биһиги өрүү эһигиниһин! Бэйэбитин харыстаныг уонна дьыһыттыгэр түргэнник төһүтүг!», — дигэн Айсен Сергеевич үлэһиннэ.

Ил Дархан бу сырытыгар байыаннай сулуусалаахтары хааччылар тирэх пууннарга сырытта. Саха сириттэн гуманитарнай таһаары тирээтэ, бойобуой соруудагы көдүүстээхтик толорууга туһаныларга эбии техникческэй тэриллэри туттарда. Киһи байыастарга өссө төгүл «Сокол» квадроцикллары тиксэрдэ. Бу манньк квадроцикллары Дьокуускайга «Як-Сокол» тэрилтэ онорон таһаарар. Онон өссө 50 квадроциклы онорон, тиксэрэр былааннаахтар.

Бэс ыйын 22 күнэ. Айсен Николаев уонна Кытай Норуодунай Өрөспүүбүлүкэтин Хабаровскайга генеральнай консула тойон Цзян Сяоян эргийиннэр икки ардыларынаагы биһиргэ үлэлэһини

туһунан кэпсэттиһэр. Саха сирэ Хэйлуицзян провинцияны кытта 19 сыл анараа өттүгэр түбэспүлүбүт сөбүлүһүн чэрчигинэн эконимикэ, атыы-эргиһи, култуура уонна наука хайыскаларыгар ыкса үлэлэһэр. Холобур, бу күнүгэр урбаан 30-тан тахса бэрэстэбинэлтэ Харбиннаагы 32-с дьаарбанкага бордуюксылаларынан кыттан, хантараастарга иһин багтастылар. Көрсүһүүтэ Амур уобалаһын кытта Саха сирин көсүлүһүнүн «Джаллида — Мохэ» норуоттар икки ардыларынаагы кыраныыса туоразыһын саатарды туһунан ырыттылар. Ону тэнэ култуура, үөрэх уонна успуорт эйгэтигэр алтыһыма тохтоотулар.

Бэс ыйын 22 күнэ. Айсен Николаев доруобуйа харыстабылын тэриптэлэрин салайааччыларын уонна улуустар киһи баһыһаларын кылабынай быраастарын кытта сана кардиососудистай диспансерга көрүстэ. 42 сана мэдициһинэ массыналарын туттарда. Ол иһингэр улуустардаагы баһыһаларга 38 УАЗ «саватарнай» массына, Дьокуускайга үлэһит өрөспүүбүлүкэ баһыһаларыгар икки массына, оттон Аммага уонна Чурапчыга ПАЗ автобуска тангыһыбыт, ФЛГ уонна маммография аппараттаах мэдициһинэ комплекстара. 2018 сылтан 65

эһийиэк, онтон аастыт сылта эрэ 23 биһиргэ пууна уонна амбулатория үлэһэ киһибит. 229 массына уонна 16 көһө сылдар комплекс баһыһаларга бэриллибит.

Бэс ыйын 23 күнэ. Айсен Николаев Кытай Хэйлуицзян провинциятын Сүбэһиттэр нарднай бэлттичэскэй сөбүлүһүн бэрэстэбэллэни солбуйааччыта Ли Хайтаоны кытта оробуочай көрсүһүүтүгэр эргизэ-экэминичэскэй, култуурунай-гуманитарнай сыһыаннары сайыннары кыайыскаларын ырыттылар. Форумта Саха сирин кытта биһиргэ үлэһит былааннаах Хэйлуицзян тырааныстар уонна баһык хаһаайыстыбатын икки бөдөң хампааннага кыттар. Өрүттэр «Джаллида — Мохэ» бырайыак, таһаар эргийрин улаатыннарыма, үөрэх хайыскатыгар сибээһи кэргэтин уонна эһий «Азия оҕолоро» оонньууларга Кытай хамаандата кыттытын туһунан дьүүлэсттиһэр. Тойон Ли Хайтао Хэйлуицзян губернаторун аатыттан Ил Дарханы провинцияга көлө сылдарыгар ытырда.

Бэс ыйын 24 күнэ. Ил Дархан бэйэтин телеграм-ханаалыгар Саха сирэ дойдубут Бэрсидьээнэ Владимир Путини өйүүрүн биллэрдэ. «Саха сирэ Владимир Владимирович Путини кытта биһиргэ! Арасыйыга күүһэ — үгэс омуктары сомоболуур норуотугар! Билигин ити күүһү көрдөрөр хаһаанты-

таһаар да суолталаах — не уонна тас өстөөхтөрбүт биһир илээх дьыэ кэргэммитигэр өстөһүүтү адалбаттарын туһугар. Бүгүн саха омук ытык бырааһынныгар Ыһаах кэмгэр айыһыларга алгыс аһаан буйууттарбыт туһугар, Кыайыи туһугар үгэһит!» — дигэн бэлэтээтэ.

Бэс ыйын 25 күнэ. Туһаада ыһаагар Үс Хагыһа «Уйгулаах» дигэн былааһаакага «Суруллубут — суоруллубат: Айсен Николаев олоһу көрүүтэ уонна киһи үлэтин туһунан санаалар» дигэн сана киһигэ сүрөхтэниһэ буола. Киһигэ ааптарынан суруналыыс, «Ситим» медиабөлөх салайааччыта Владимир Степанов буолар. Бу киһигэбэ киһи уон сыл устата 2013 сылтан саҕалаан Айсен Николаевтан, киһи куорат баһыһынан үлэһитин саҕаттан билиһинэ дьэри ытыгыт интервьоларын түмэн киллэрбит. Араас сыллардаагы кэпсэтиһилэригэр Айсен Сергеевич олоһо көрүүтүн үлэһит, өрөспүүбүлүкэ сайдыһын тыһи суолталаах боптуруостарын таарылар. Маны сэргэ Борис Неустроев - Мандар Уус, Ульяна Винокурова, Андрей Борисов, Андрей Федотов уода биллэһиһэх дьон өрөспүүбүлүкэ аҕа баһыһынын ытытар үлэтин туһунан санаалара киһирбиттэр.

Афанасий НОЕВ.

ҮӨРЭХ-ИИТИИ

Чурапчыга XIX-с педагогической дьаарбанка ыытылыһна

Улууспут киһингэр, Маҕаайыга үөрэх эйгэтин үлэһитэригэр анаммыт «Тыа сирин оскуолатга уонна үөрэхтээһин маарката» дигэн үс күннээх педагогической дьаарбанка ыытылыһна. Өрөспүүбүлүкэбит бары улуустарыттан түөрт тыһыһычча кэринэ киһи муһунна.

Биһиги улууспутугар манньк дьаарбанка үгэс төгүлүн ыытылар. Тэрээһин үөрүүлээх аһыллыһыгар СӨ үөрэххэ уонна наукага министирэ Ирина Любимова, улуус баһыһынын бастагы солбуйааччы Егор Сивцев, ф.н.к. өрөспүүбүлүкэбүз үөрэх сайыннары уонна идэни үрдэтэр үнүстүүт дирэктэрин бастагы солбуйааччы Николай Бугаев, Чурапчы нэһилиһин социальнай боптуруостарга солбуйааччы Варвара Макарова кыттыһылар. Үөрэх эйгэтигэр өр сыллаах энкиһэ суох үлэһитин иһин наҕараадалары, иһигэнэ станциһаларынан үлэһит түмүктэрини сэртиһиксэттэри туттардылар.

Дьаарбанка параатыгар Чурапчы улууһун педагогическай үлэ бэтэрдэһингэр, улуустартан бэрэстэбинэллэр, тэрийэччилэр уонна Дьокуускай куораттан ытырылаах үөрэх, иһитэр эйгэ тэриптэлэрин үлэһиттэрэ кыттыһы ытылар.

Тэрээһин сүрүн чаһа Арасыйыга уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин гымнэринэн уонна педагогической дьаарбанка былаарын көтөбүүтүнэн саҕаланна. КДелтапаланыан Инноментий Новгородов көтөн аастытын тэрээһин кыттылаахтара сэргин, сонургуу көрдүлэр.

Бастагы күнүгэ ытылыһыт бырайыактар күрэхтэрин кылаһылаахтара граннары ытылар, ону таһынан «Кэскил» оҕо бөһөтүн кыһатыттан 6 бырайыак та-

лыһылан, 50 тыһыһычча суумалаах сэртиһиксэттэри наҕараадаланылар.

Ону таһынан, «Кэскил» бөһөт кыһатын дирэктэре Ольга Ивановна Семенова «Медиа-оскуола бастык салайааччыта» анал бэлэһини чабылхай көрдөрүүтүлээх медиа-оскуодалар салайааччыларыгар туттарда:

- Надежда Петровна Громова, Ханалас улууһун 2-с Малдаагар орто оскуолатга;

- Лидия Ивановна Лукина, Чурапчы улууһун Хадаар орто оскуолатга;

- Мария Васильевна Посканина, Бүлүү улууһун Таһаагар орто оскуолатга;

- Мария Егоровна Павлова, Кэбээһи орто оскуолатга;

- Кэскилээхэ Николаевна Петрова, Мэнэ Ханалас Ф.Г. Охлопков аатынан Майа орто оскуолатга.

Салгыи улууспут талааннаахтарын кэһисэрэ, дордодоһуу кэһиһэ тэриһиниһэ.

Иккис күнү туһааннаах былаһаакаларга үөрэх эйгэтин үлэһиттэрэ бэйэлэрин бырайыактарын, үлэһити-хаммастарын сырдатар, көмүскүүр долгууулаах чаастара саҕаланна.

Юрий Посельский, Чурапчы улууһун үөрэххэ управлениһын начаальниһыга:

- Бүгүн күнү быһа бырайыактары көмүскэһини буолуода. Олус элбэх, иһигэриһинэй бырайыактары аҕалыттар. Мантан кэһиһэ улууспут баһыһыга Степан

Саргыдеев уонна социальнай партнердарыт кэлэн көрүөхтэрэ. Онон бүгүн бырайыактары көмүскэһинилэргэ саамай долгууулаах, күүтүүлээх күннэрэ. Биртэн-бир ураты бырайыактар бааллар, урукку сылааһы дьаарбанкалары кытары тэнгээтэххэ, сана бырайыактар элбээбиттэр. Эксперттэр 700-тэн тахса үлэһи көрөн сыаналыахтара.

Бу күнүгэр өгүрүк куйаас сатылаһта. Ол да буоллар, кыттыааччылар ону аахсыбааха, хас биһирдиги кыра оҕоһуктартан саҕалаан, халын тастаах методическай боскубуһаларга тиниһэ, ону тэнэ сахалыы сымэхтэри, аһы-үөлү тэһичин тардан, дьон болгоһомтоһун улаханньык тартылар.

Спирidon Борбуев, Үөһэ Бүлүү улууһун үөрэххэ управлениһын начаальниһыга:

- Үөһэ Бүлүүтүн 90-ча буолан килибит. Сэтгэ уонтан тахса бырайыагы аҕалыбит. Сүрүннээх, оскуолага киһи илик састаах оҕолорго аналлыах бырайыактарыбытын биһигиниһирдигит. Манна биһиһэх оскуола дирэктэрдэрэ, уһулаан сибээ-

диссэйдэрэ бааллар. Сыһын аайы манньк дьаарбанкага көхтөөхтүк кытабыт. Бу билигин хас даҕаны бырайыагы көрдүм, онно чуоллаан оҕо санарар моторикатын сайыннарыма уонна уол оҕону иһингэ тустаах үлэһи күүсэ ыттан эрэр эйгиттэр. Быһыһыгы бырайыактар уратылары онно сытар.

Дьаарбанка бырагырааматыгар барытыгар кыттыахтаахпыт. Чурапчы элбэх кумаара, үөһэ-көйүүрө суох дойдуга эбит дигэн улаханньык сөхтүбүт. Куйаас күн туран биһирэ, ыһаахтылар сир кэһигэ-куонга туох даҕаны дьоһун. Усулуобуһа барыта тэриһлэн, кэлбит дьоммут бары аһыһынан сыһылаһтар.

«Мир увлекательных профессий» профориентационнай үлэ түһүлгэтигэр орто үөрэх кыһаларыгар анаан маастар-кылаастар ыытыһыһылар.

Семен Андреевич Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар «Образовательный парк как пространство для развития функционально-грамотной личности в условиях сельской школы» дигэн ааттаах түһүлгэ нэһилиһек уонна

оскуола ыкса сибээстээхтик үлэһит, сайдыы суолун торумнуур сыаллаах-соруктаах оскуола иһитэр-үөрэтэр үлэһити сайыннары бырайыактары оҕорууга анаһна.

Бу былаһаакага барыта бэс хамаанда кыттыһа. Бырайыактары көрүү түмүгэр кыайылааһынан уонна грант хаһаайыһынан С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын «Фокусный центр реабилитации детей с ОВЗ» дигэн бырайыага ааттанна. Кыайылаах хамаанда бырайыага сыл иһингэр олоһо киһирээтэх.

Үөрэх эйгэтин үлэһитэригэр анаммыт өрөспүүбүлүкэбүз педагогической дьаарбанка үөрэх уонна иһити таһыһын үрдэтиһэ, салгыи сайыннарыыта, саҕаттан сана үрдэлгэ тахсан иһитигэр үгэс кэскилээх уонна туһалаах олугу уурда. Мантан саҕылан, сана, дьоһун бырайыактар олоһо киһирэн, үүтүр ыччаттарыбытын үүнэһингэ-сайыннарыма улахан оруолу ыһаахтара.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

ТЫҢЫН БОППУРООС

Чааһынай дыиэлэри гаас ситимигэр холботууга социальнай көмөнү туһаныаххытын сөп

Билэргит курдук, Чурапчы улуунун үлэбэ уонна социальнай харалтаҕа управ-
лениетын сүрүн сорулунан судаарыстыба өттүттэн көрүлгэр араас көмөлөрү,
социальнай төлөбүрдэри нэһилиэнньэбэ күмүгэр уонна сөптөөхтүк тирдирин буо-
лар. Ол курдук, үлэбит биһир сүрүн хайысхатынан тыа сиригэр олохтор ыаллар
чааһынай дыиэни гааска холбонуулар — биһир тыҥы боппуруос. Гаас ситимигэр
холбонууга, билигин туругунан, 3 хайысханан көмө оҥоһуллар.

Олортон быйыл сана үлэбэ киирбит дыаһал туһунан сийилин биһириниэрэһитин баһарабыт. Ол курдук, 2023 сыл, олунньу 20 күнүттэн 69 №-дээх гааска хол-
бонууга, киһи ситимигэр гааска көһүүтэ сана көрүг көмө баар буолла. Сүрүн уратытынан буол-
лар — көмөбө киирсэр мал дохуота тийинин олоху алын кээмэйи-
тэн кыра (01.01.2023 тийинин олоху алын кээмэйэ 23272 солк. тэпсүбүтүр) уонна ирдэбилтэ
Российской Федерации хол-
бонуу, бэйэбит дойдубут онорон таһаарыт хонуола буолуохтаах,
бэлэрээччигэр “Сахатранснефте-
газ” буолар. Субсидия харчыта
“Алмэзэргизбаан” нөһүө бло-
кировкалаах сөптөөх ааһахтаах.
Манна гааска холбонор ыалга
федеральнай бүддьүөттэн 100
тыһ.солк., регион бүддьүөттэн
50 тыһ.солк., холбоон, 150 тыһ.
солк. субсидия аһанар буолла.
Бэтэрээниэр, анал байыаннай
дыиһы кыттылаахтарын дыиэ
кээмэйи, элбэх оҕолоох ыаллар
дохуоттарын ааһахтаах, субсидия
бэриллэр.

Ирдэниэр докумуоннар:
- “Сахатранснефтегаз” кытта
түһэрибит дуоһабыр;
- сайабыллыаһы түһэрээччи
сүрүн докумуоннара (тааспар,
СНИЛС, ИНН);
- дыиэ, уһаайба бас билин-
гэ докумуоннара;
- бэтэрээн, анал байыаннай
дыиһы кыттылаахтарын дыиэ

кээмэйи, элбэх оҕолоох ыал, ти-
пийимэт дыиэ кээмэйи буоларын
туоһулуур дастабырыаһына,
ыстыраапка.

Дыиэлэрин гаас ситимигэр
холботуон баһалаах дыиэ кээмэйи
бастаан “Сахатранснефтегаз”
кытта дуоһабыр түһэрсэр. Ону
түһэрибит, улуустаагы социаль-
най көмүскэлтээх буолуу управ-
лениетыгар кэлэн сайабыллыа-
һыаһы суруйар, докумуоннарын
туттарар. Социальнай управление
истиксэһити докумуоннары тутан
баран, өрөспүүбүлүкэ үлэбэ ми-
нистэриститибэтигэр бэрэбэрээччи
ыттар. Байыаннай туһааннаах
министэриститибэ ыттар.

Ол киирбит “Алмэзэргиз-
баан” сайабыллыаһы суруйбут
киһи блокировкалаах сөптөөх ас-
тарар. Көмө харчы ол сөптөөх түһэр
уонна онтон байыаһы “Саха-
транснефтегаз” крһөр.

Иккэһитин. Саха
Өрөспүүбүлүкэтин Бырабыл-
лыстыбатын 2010 с. кулун
тулар 19 күнүттэн 104 №-дээх
уурааһынан нэһилиэнньэ сорох
арангытыгар чааһынай олохтор
дыиэбэ гаас киилэригэр ааһы-
рыстаах матырыаһаһынай көмө
оҥоһуллар. Көмө кээмэйэ 150
тыһ. солк. диири буолуон сөп. Бу
хайысхаҕа баар баһаһыаһыа
сөп түбэһэр, кыра дохуоттаах
ыалларга ааһырыстаах көмөлөрү
оноробут. Дохуотун чааһа биһир
кыһахы тиксиртэ тийинин оло-
ху алын кээмэйин 1,5 төгүл ула-

атыннарбыт саҕа кээмэйтэн, ол
апта, билигин тийинин олоху
21 272 солк. буоллаһына, ону 1,5
төгүл улаатыннардаахха, 31 908
солк. тэпсүбүтүр. Үлэбэбүт пен-
сионердара тийинин олоху алын
кээмэйин 2 төгүл улаатыннарбыт
саҕа кээмэйтэн, ол апта, 42544
солк. тэпсүбүтүр. Биһир кыһахы
иттиһэһэр кыра дохуот тиксэр
буоллаһына, гаас киилэригэр
көмө ыларга докумуон бэрэбэрээ-
чч сөп диири суоттаныр. Тыһа бэ-
тэрээниэр, анал байыаннай
дыиһы кыттылаахтарын дыиэ
кээмэйи, элбэх оҕолоох ыаллар
дохуоттарын көрбөккө, көмө
оҥоһулларын туһунан сөкүөттэ
уларыһы киирбит.

Көмөнү компенсация быһы-
тынан, тус көрсүбүт ороскуотун
сабынар тына сөптөөх ирдэниэр
дохуотуннары хомуйан, проп-
скалаах сиригэр олохтоох дыаһа-
таҕа түһэригэрээччи. Сайабыллыа-
һы түһэригэр киирбит олохтоох
дыаһалта тийин олохтор усулу-
буһаһы көрөн, акта оҥоруохтаах.
Дыаһалта бэрэбэрээччи үлэни то-
лорбут актытын, оборудование ыл-
быт актыларын иһин баһаһыла-
рын бэрэбэрээччи уонна хомулу-
бут докумуоннары улуустаагы анал
хамыһыһа көрүүтүгэр түһэригэрээ-
чч. Олбуор таһыгар кэлбит гаас
сөптөөхтөн дыиэбэ, хонуолга тий-
гэр гаас ситимин тардытыгар
көрсүбүт ороскуоттара, газовай
хонуол, газовай плита, сөптөөх,
иттиэри холботууга, туруорууга

уонна монтаж үлэтин ороскуотун
төлөһөр смаллаах көмө оҥоһул-
луон сөп.

**Сайабыллыаһы кытта
сүрүн ирдэниэр докумуоннар:**

- дыиэбэ гаас кииригэр бы-
райыаһаһы сметанан ааһы-
лыта (дыиэбэ докумуона
эбэтэр нотариус бэрэбэрээччи кы-
туһаһа),
- дыиэ бас билин-гэ докумуона,
- актала,
- кыттылаахтар, чектэр,
- дыиэ кээмэйи састааһын туһу-
нан ыстыраапка,
- олохтор усулуобуһаһы көрүү
актата,
- дыиэ кээмэйи докумуон туоһу-
луур ыстыраапкалар,
- дыиэ кээмэйи сүрүн до-
кумуоннара (тааспар, оҕолоор
төрөбүттэрин туһунан сийи-
дэһитибэһэр...), үлэ киир-
гитин кыттылаахтар, пенсионнай дас-
табырыаһыа буолаллар.

Бу көмө киир-гэ бэйэбэ эм-
иэ ирдэниэр бэрэбэрээччи. Олохтоох
дыаһалта кыһаһы, көмөбө на-
дыһа гаас киилэртэрэр ыалла-
рын испиһэһити уонна ирдэниэр
дохуотуннарын хомуйтаран,
улуус ороскуотун хамыһыһаһы
көрүүтүгэр бэрэбэрээччи. Ороскуотун
хамыһыһа докумуоннарын суоттаан
көрөр, докумуоннары бэрэбэрээ-
ччи, төһө суумалаах көмө
оҥоһулларын туһунан баһаһы
ыттар. Манна ордух баһаһы
быраһыан туһаһаһыаһы сөп:
сөптөөх олохтор пенсионердэр,
индэһит оҕолоох ыаллар, индэ-
һиттэр, элбэх оҕолоох ыаллар,
сөптөөх ийэлэр. Ол испиһэһи
улуус баһыһа бэрэбэрээччи
кээмэйи улуус социальнай
харалтаҕа управлениетыгар ыттар.
Управление сайаһа онорон
гражданиннар сөптөөхтөрү көмө
харчы кииригэр бэйэбэ минис-

тэриститибэтин иһинэн хааһыһа
буолуоһа.

Олох харчыта суох ыал “Ал-
мэзэргизбаан” тийин блоки-
ровкалаах сөптөөх астарар түһэниэр,
хас да өрүттээх анал дуоһаһыа
олоһуран, абанса баһаһыаһы
эмэ көмө оҥоһуллуон сөп. Бу тү-
гэһигэ управлениета тыһыһыаһы
кэлбит үп сөптөөх буоллаһына,
уонна сайабыллыаһы бэрэбэрээччи
туһаһа баһаһыаһыаһы улуус-
таагы хамыһыһа ыттаран өй-
өөтөһүтэ биһирдэ эрэ толору-
лэр. Маннай, смета, бырайыак
оҥоһуллубутун кээмэйтэн блоки-
ровкалаах сөптөөх ыларга
сайабыллыаһыаһы суруйан ха-
мыһыһа киилэригэр. Онтон
салгыы “Теплогаз” маһаһыа,
“Строй-В” бэрэбэрээччи, “АЭБ”,
улуустаагы социальнай көмүс-
кэлээх буолуу управлениета уо-
нна көмө ылаһыаһы киири дуоһаһы
түһэригэр, үлэ саһаһаһы. Дуо-
һаһыаһы иһин баһаһыаһыаһы эрэ
кээмэйтэн “АЭБ”-га блокиро-
валаах сөптөөх арыллар. Манна сай-
абыллыаһыаһы суруйбут киири хар-
чытын үчүгэһи сөптөөхтөн, бу
тэриһтэһи сийдэһи, кээһи-
бан, сүрүн-көтөн иһэрээ наһа.

Үсүһүтүн. Киһи ситимигэр
гааска холбонууга олохтоох
дыаһалталаһы нөһүө эмэ суб-
сидия харчыта көрүлгэн, көрсүбүт
ороскуоттарын 75% толуйар көмө
баар. Ол тула олохтоох дыаһа-
лта, улуус салалтита баһаһыаһы
үлэни тэриһи ыттар. Бу көмө
“Агентство промышленности”
дир тэриһи нөһүө кээһи.

Сийилин билсэр тел: 42-585.

Лидия ТОСУКАЕВА,
Чурапчы улуунун социальнай
харалтаҕа управлениетын
саллаһаһыаһы.

БИИЭХЭ СУРУЙАЛЛАР

Чурапчыттан Аллараа Бэстээххэ диэри оптуобус сырыһытын билистим

Быйыл улууспут
Бииринтэн Аллараа
Бэстээххэ диэри оптуо-
бус сылдыр буолан,
дьон-сэргэ чэпчэки
сыанаһа айаннаан абы-
ранна. Ааспыт күһүн
федеральнай суолбут
аспаалынан бүрүлгэн,
айан-сырыһы тубуста.
Оптуобус сырыһытын
олохтоһунга улуус-
пут баһыһа Степан
Саргыдаев туруорсан,
өрөспүүбүлүкэбит Ил
Дархана Айсен Нико-
лаев баһаһы өйөөн,
Чурапчы улуунун олох-
тоохторо киилэргэ
маһталлара улахан.

Айаннаһыттан, санааларын
билэри, аһыһа ыһыһыаҕа хо-
руйдууларын көрдүстүм.

Алексей Сергеев:
- Оптуобус сылдыр буолбу-
та олус үчүгэй. Ордух састаах
дьонно, элбэх оҕолоох дыиэ кээ-
мэйи, кыһаһыаһыаһы наһа
абыраллаах. Үгүс ороскуоту көр-
сүбэһи, куоракка тийиһилэр.

Лидия Гуляева:
- Оҕолоһуор — устудьуоннар.
Онон үгүсүтүк кэлбэттэр этэ. Оп-
туобус сылдыраһыттан кыһаһыа-
һы көрсүбэһи кэлэн өрөөн, сыһы-
наһа, аһыһаһыаһы таһааран
бараллар. Онон маннай маршрут
олохтоһуотун бииригэр дыиэ кээмэйи
биирээтибит. Айаһыа ороскуот
кыһаһа.

Мария Петрова:
- Такси сыһаһа олус ыраһаһы
буолан, кыра хамнаһаһы, пен-
сиялаах дьон хармаһыаһы олус
оһуулаах буолар. Билигин аһыһа
маллаах буоллаһына, оптуобуска
олохтор, Дьонуускаһы булаһыа.

Аны кыһын куоракка автовокзалга
тийиэ айаннаһаһыаһы диилэр. Дыиэ,
оччоһо өссө абыраныт. Мар-
шрута өссө эһиллэрэ буоллар диири
баһаһаһыаһы. Үчүгэйгэ үөрэһи
истэхпит.

**- Айаннаһыаһы оптуобус төһө
таһыһаһаһыаһы, айан төлөбүрү-
гэр сөптөөһү дии?**
Алексей Сергеев:

- Айаннаһыаһы олус таһы-
һаһаһыаһы усулуобуһа тэриһи-
бит. Оптуобус иһэ олус ыраас, сырдык,
хас биһирдэ олоһоһо сэрэхтээх
буолуу кура уонна кондиционер

пассажир аһы баар, ол кон-
диционер бэйэһи регулировкаһыаһы
бэрэбэрээччи, аһы дьонно мэлэһи-
дэрээһи. Төлөбүр сөп, абыран-
ныт.

Альбина Пудова:

- Айан төлөбүр — 412 солкуо-
бай, аара дэриһиһилэртэн олоһо-
һууларга өссө чэпчэһиһи. Онон
оптуобус Аллараа Бэстээххэ диири
туолан тийэр. Саһаһы сөптөөх
сыһа дии сыһыһыаһы. Улууспут
дыаһалтатыгар, өрөспүүбүлүкэбит
салалтатыгар улахан кыһаһыаһы-
һы баһаһыаһыаһы истиксэһи

маһанаһыт.

Оптуобус граһыһы билиһи-
нэрээһи, күһигэ үстэ кыһыаһы.
Ол курдук, Чурапчыттан Алла-
раа Бэстээххэ диири сарыһаһа 7
чааска уонна кииһи 5 чааска айан-
ныһыа, Аллараа Бэстээххэ күһи
1 аһаһа чааска туруһа. Айан-
наһыаһы биирээһиһи онлай-
көрүһүһи аһыһаһыаһыаһы сөп
эбэтэр оптуобуска тийиһи аһы-
һаһаһа сөп.

Алиса ДИОДОРОВА

УБҮЛҮӨЙДЭЭХ БИИР ДОЙДУЛААХПЫТ

Дьон махтанар, сөбүлүүр салайааччыта

Бэрт өрдөөбүттэн сийлстэнэн-мутуктанан, бүгүн бүгүнгэ дээрн биллэр-көстөр баржа баай устуоруйалаах Төлөй нэһилиэгэ бастыг үлэлээх, үлэлэригэр бэриниилээх, дьон-сэргэ махталын ылбыт, ыгыктанар үлэһит дьонноо-бунан биллэр. Мин бүгүн кэпсир киним бу нэһилиэгтэн төрүттээх.

Федора Самсоновна – сүрдэх
сэмэй киһи. Киһи хаһан да киһитэ
тэн уһулуччу буола сатаабат.
Айылда хайдах бүүрбүтүнүн,
дүнт бэйэтүнүн сүлдүр үтүө
майгылаарын бэлэстүүбүн. Ол
да иһин дьон-сэргэ киһинэхэ тар-
дыһар, махтанар.

Сэтгэ ободоох Самсон Егорович уонна Александра Иннокентьевна Сивцевтэргэ Дора бастагы оёонон күн сирин көрбүтэ. Кини биһиргэ төрөөбүттэригэр ийэлиин истин - иһирэх, харыстабыллаах сыйлантаах, сүбэтэ-амата туохха да тэнгэммит, бэры аймахтарын түмээччи, көбүлээччи, түмээччи, аалаагыччы буолар.

Бүгүн киши өргөйдөөх саа-
һын бэлэтиир күнүгэр дьон
махталын, тапталын ылбыт са-
лайлааччыбыт үлэтин-хамнаһын
билиһиннэрисхтэн баҕарабын.

“Олохтоох бэйлэни са-
лайһыны” туһунан Саха
Өрөспүүбүлүтэтин сокуонугар
уонна Чурапчы нэһилигин Уста-
былгар олохуран, ТОС (терри-
ториальное общественное са-
моуправление) о.э. түөлбөнү
үлэни тэрийи туһунан тускул-
лары нэһилээк дьокутааттара
2008 сыллаахха бигэргэтиптэрэ.
Ол кэмтэн ыла, икки тыһыын-
чаттан тахса нэһилиэннэлээх
“Куобалы” ТОС сэтэ түөлбөнү
үлэлээн-хамсаан олохто. Са-
лайааччынан И.К.Матвеев, сол-
буйааччыларынан Т.Н.Феофа-
нова, Е.В.Константинова олус
таһаарылыахтык үлэлээбиттэрэ.
Ырыһаакка киири кэмнэригэр
Федора Самсоновна индивиду-
альной предприниматель буолан,
атыһыттыһын үлэллэрэ. 2012
сыллаахха “Куобалы” ТОС са-
лайааччытын солбууааччынан,
онтон 2014 сыллаахтан бэрэссэ-
дэтэлинэн талыллыбыта. Күн
бүтүн түөлбэ кэчээт, алта сага-
таас дыһалэнэн, тобус түөлбэлэн-
нэ. Онно «Хаарбах дыһалэртэн
көһөрүү» бырагырааматынан
дьон бөбө көһөн тийбиттэ.
Олохтоохторго улуус, нэһилээк
дыһалттага сага дыһа күлүүһүн
үөрүүтээх быһыыга-майгыга тут-
тарбыта.

Федора Самсоновна –
түлэбэсэ алорор дьону уопсас-
тыбаннай үлэсэ көбүлүүр,
үрдүк элбэттигэстээх, ыа-
сыбыт дьымаатын тиһэбэр
тирдэр ылыннарыылаах
тыллаах, дьон кыһабатын
ойдүүр уотна ойүүр, мэлдьи
кыаба баарынан ойбоһу, кэмэ
буолар, күүстээх санаалаах
лүһүкүнээх сатаааччы.

ТОС үзлэйн сүүрн хайысхата-
туулбэ олохтоохторун түмүү, үлэ-
ни-хамнаһы тэрийни, нэлэлтэ
уопастыбаннай оловоор көхтоох-
түк кытталарын көбүлээһини,
кырдыаҥастарга, кыамаат аранҕа
көмөнү тэрийни, учуокка турар
намы кытта үлэлээһини буолар.

Түөлбө актылыбын көүдээни-
нинин смл аайы саас, күһүн кыр-
дыабастары сэргэхситэн, ха-
бирдинилэргизэр бэлдэрктары бэ-
лэмизэн, үөрдэн-көтүтүн, кэспэ-
тэн-ипсэтэн, чэйдэтэн үөрдиллэр.
Кырдыаас дьонго төһөлөөх үгү-
сэй буолуой?! Ону таһынан, күһүн
мунха сабана, балык үлэринтэ
аңаардас оһорор кырдыабастарга
уударын-хаарларын, оттуктарын
боппуруохун барытын Федора
Самсонова сүүрэн-көтөн бэлэ-
тинэн быһарсаар.

Кини ТОС олохтоохторун түмөн, Санта дымы ыһымы, ыһыах ыһымы, тэриштэлэргэн уснуонсар дартан, биринистэри олохтоолун түөлбэтэр икки ардыларыгар күрэхтэһиилэри ыһыты, “Алаах уола” дьон эдэр уолаттарга мноргоборье, түөлбэтэригэн шашлык астааһыныгар күрэхтэри көбүлээн тэрийэр. Дьон-сэргэлүс астына сыһынанан тирэһи ачы. Итинник ыһытылар тэрэһинилэр үтүө үгэскэ кубулуйдулар. Түөлбэтэр икки ардыларыгар сып устата ыһытылар күрэхтэһинилэр түмүктэринин кыйаһылаах түөлбөзү көһө сылдьар кубок туттарылар.

2016 сыллаахха "Куобалы" тۈөлбө юридическай регистрацияны ааһан, граннарга кыттан 2018 сыллаахха 1 мел. 200 тыһ

дигри киwrэ туралар. Федора Самсоновна улуспут балысхан сайдыгыгар дьохун кылаатын килтэрсэн, күн бүтүн үлэ үөһүтэр сымдаар.

Бу сыйлар усталарыгар алахтоох дыһахта баһылыктара Степан Саргыдаев, Владимир Сивцев дыһахтарынан, кытты уулусса сууларын өрөмүөнүнүнүгүз, түөлбө салайааччыта Федора Самсоновна туруорсуутунан, элбэх үзэ ытымылына, сырыны-айыт сындамасынан, дөн сүрүлүз калопсулар. Ол курдук Куоҕаы уулуссатыгар 300 м., Петровскайа 150 м., Ленин аатынан уулуссага 700 м., Эрилик-Эристиин аатынан переулокка 150 м., Западнай уулуссага 200 м., Аартык уулуссатыгар 300 м., Бспарна аатынан уулуссага 150 м., Ньидьили уулуссатыгар 300 м., Дьуон-Дьагылыга 300 м., Куоралыга 700 м., барыта 2800 м сууа оҕолуруна.

Сыл айгы араас хабааннаа үлэ-хамнас булуоһунанан, төһө
лүөк, түөлбө, ыал олоҕо тупса-
рыгар, саҥа сайдыы таһымыгар
тахсарыгар, араас анал транни-
га, бырагыраамаларга кыттар-
га Федора Самсоновна сүрү-
бөлүмтөтүн ууран, сыал-сорук-
туруорун үлэни тэрийэр. Ол хур-
дук, Үп Министэриэтибэтэ тэ-
рийэр олохтоох индустриализа-
ция үлэсигэр кыттар. Ол үлэ-
сигэр Косилов, Эрилик, Западная
түөлбө Олимпийскай уулуссала-
рыгар уулуссаны сырдааты үлэ-
сигэр кыттар. Бэйэтэ биһир ула-
хан бырааһыннык этэ.

"Формирование комфортной городской среды" приоритетная программа Кузбасса, Кузбасская область, Киселевский район, с/пос. "Солнечный".

В рамках программы "Формирование комфортной городской среды" в 2019 году планируется реализация мероприятий по благоустройству территории. В настоящее время ведутся работы по проектированию и строительству объектов благоустройства.

В рамках программы "Формирование комфортной городской среды" в 2019 году планируется реализация мероприятий по благоустройству территории. В настоящее время ведутся работы по проектированию и строительству объектов благоустройства.

2018 сүүлчээрх Куохара үр халаанаан, арбаа Ленин аатын уулуссага турар муостабыт дяммыта, Федора Самсонов Ил Дарханга туурсан, Тынхныстар уонна суол Министир стибэттин кытта олохтоох дьахал үлэлхэн, 2019 сүүлчээрх муосына, сатыы кини сүлдүр 26 үһүнүхх муоста тутуллубута, сүрдээх догтууулаах түтэнэ

2020 саяллахса 100 талынныг солжуубай гавны ылан, "Эрлийн" түөлбэе Чечня сэрииттэн эргүүлбэтэк Р.Ю.Ноговицын аатын үйэттэн, киин алтынан уулуссаба сквер түтүлүбута. Онно сыйлы аайы олохтоохтор сибээхи арааһын үүнэрэлээр, мустан, сындалар сийлээгэр кубулуйда.

СӨ "Тыя сирин" элчингийн сайлалтныг" бырагчароомагд юмнэн, 8 пусковой, 5 пусковой комплексе үлэтэ баран, «Куобаль» «Эрилик», «Зеладна» түүлбэлэ күөх уот ситимигэр холбонтулар Олорор усулбуулабыт туспан ыттыктабыллаах биир дойдлаах пытыгэр, СӨ Ил Дарханын үлэ лээбит Егор Борисова махталбы улахан.

Федора Самсоновна дэон-сэр-
гэ туһугар ис сүрэдхитэи кыһал-
лар. Кинилэр кыһалгалары
барытын онгоруо амаар дуула-
лаах, нэһилээк кыамат ылла-
рын кытта үгүстүк алтыһан, ки-
нилэргэ куус-көмө, өлбөүл, тирэ-
буолан, дэон дахталын ыһа-
ылар. Сыратын-сылбатын орду-
арыгы даатыгар ыларбыт дэон-
күргэтэргэ, дахталырга уура.
Кинилэргэ анаан балыһалар
га мисэтэ булан эмтэтэр, үлэ-
кэспэтэи кинилэр, таһаһынан-с-
бынан көмө онгоруо үгүстү-
түбүгүрэр. Ону үгүс грамотала-
нааһадалар твобулуулар.

Бары дьянаалары ынгыра
Федора Самсоновна тула түе
бэлэр салайааччылара төһүү күө
буолаллар. Ол курдук, М.Н.Ф
липпова, А.М.Коркина, В.И
Ожонеников, Е.И.Макаров
М.Ф.Луковцева, Ф.Ф.Атласов
О.И.Тимофеева, Е.В.Брызгалов
Н.А.Лукин уонна актыып чилиэ
нэрэ И.К.Матвеев, М.А.Данило
И.И.Пермяков, Л.К.Жирин
Л.А.Пермякова, Т.Р.Осипова, В.
Сивцева, Н.Н.Новгородов, М.
Монастырева комолоруонун у
күөстүү оргуулар. "Куобалы" ТС
территориятыгар баар тэрилтэл
"Чурапчы" ТХПК, С.К.Макар
атынан Чурапчы улуунун гимн
зията, технический колледж, "Ту
дукчаан", "Березка" убуйаанна
салайааччылара, кэлэктииптэ
күүс-көмө буолаллар.

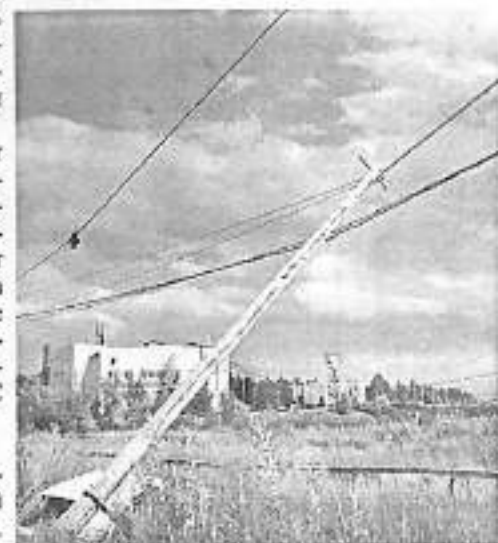
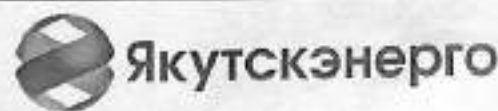
Кэрэ дууһалаах, дьон-сэргэ туһугар ис сүрэджиттэн кыһаммын, лаах, үлэбэ-хамчыска бүрүннүстэ салайааччыбыттын 60 саалынан эбэрдэлээн туран, үлэбэр үрдүк ситиһинилэри, барытыгар этэни буолууну, оһоо да дьон-сэргэ мэлтэһин, тапталын ыла турары баҕарабыт! Түөлбө кэскилэ олоһор туһуламмыт үтүө хамсаалыһынар, өксүү турдуннар, ситиһилэр кэлэн истиннэр диэн алгыстайан аһаабын!

Е.Д. ЛАЗАРЕВ
Чурагчы улууш
Чурагчы кэһилнэг
Бочуоттаах олохтоо

ВАЖНО ЗНАТЬ

Нарушения правил электробезопасности становятся причиной несчастных случаев

Энергетики Центральных электрических сетей ПАО «Якутскэнерго» в очередной раз напоминают жителям республики о том, что в охранных зонах ЛЭП и на территориях, прилегающих к трансформаторным подстанциям, запрещено осуществлять любые действия, которые могут нарушить безопасную работу объектов электросетевого хозяйства.

Охранная зона — это зона, расположенная по обе стороны ЛЭП или вокруг подстанции в виде земельного участка, включающая в себя также воздушное пространство над данным участком. У воздушных линий напряжением 0,4 кВ это рас-

стояние составляет 2 метра от крайнего провода, для линий 10 кВ — 10 метров, для линий 35 кВ — 15 метров, на линиях 110 кВ — 20 метров, 220 кВ — 25 метров.

В охранных зонах запрещается осуществлять любые действия, которые могут нарушить безопасную работу объектов электросетевого хозяйства, в том числе привести к их повреждению или уничтожению, и (или) повлечь причинение вреда жизни, здоровью граждан и имуществу физических или юридических лиц, а также повлечь нанесение экологического ущерба и спровоцировать возникновение пожаров.

Все действия относительно охранных зон регулируются правилами установления охранных зон объектов электросетевого хозяйства и особых условий использования земельных участков, расположенных в границах таких зон. При необходимости проведения работ вблизи энергообъектов, заинтересованные лица обязаны обратиться в сетевую организацию

до начала их осуществления. Сетевая организация рассматривает его и принимает решение о согласовании или отказе. При согласовании, энергетики на определенное время отключают ЛЭП для безопасного проведения заявителем всех необходимых работ.

В случае, если произошло касание автомобиля и провода, ни в коем случае нельзя выходить из машины. Следует немедленно предупредить окружающих о том, что автомобиль находится под напряжением. Если проводов коснулся поднятый кузов, то нужно попытаться его опустить и немедленно отойти на безопасное расстояние.

Энергетики призывают водителей автотранспорта и спецтехники быть предельно внимательными. Помните, что в охранных зонах ЛЭП и вблизи объектов энергетики запрещается осуществлять любые маневренные действия, которые могут нарушить безопасную работу электросетевого хозяйства.

Поврежденные линии электропередачи несут серьезную угрозу — оборванный провод, упав на землю, создает в радиусе 8-10 метров так называемую зону «шагового напряжения», попав в которую можно получить удар электрическим током, даже не прикасаясь к проводу. Помните: при контакте с проводами транспортное средство рискует попасть под действие электрической дуги, водитель может пострадать от удара током, а большое количество людей и предприятий — остаться без электричества.

«Энергетики призывают жителей республики неукоснительно соблюдать правила электробезопасности и согласовывать проведение любых работ и эксплуатацию спецтехники в охранных зонах, ведь нарушение правил может привести к трагическим последствиям», — подчеркнул главный инженер ЦЭС Михаил Варейкине.

Пресс-служба Централь-
ных электрических сетей
ПАО «Якутскэнерго».

ПРОКУРАТУРА ИЗВЕЩАЕТ

Законом установлены штрафы за продажу лекарств без рецепта и продажу табачной продукции несовершеннолетним.

Федеральный закон от 28.04.2023 № 175-ФЗ «О внесении изменений в Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях» уточнил административную ответственность за нарушение установленных правил отпуска лекарственных препаратов, подлежащих предметноколичественному учёту, выписавшиеся в отпуске указанных лекарственных препаратов без рецепта, если эти действия не содержат признаков уголовно наказуемого деяния.

За данное административное правонарушение предусмотрена дисквалификация должностных лиц на срок от шести месяцев до одного года. При этом фармацевтические работники, совершившие такое административное правонарушение, несут административную ответственность как должностные лица.

Кроме того, усиливается административная ответственность за вовлечение несовершеннолетнего в процесс потребления табака или потребления никотинсодержащей продукции, а также за продажу несовершеннолетнему табачной продукции, табачных изделий, никотинсодержащей продукции, кальянов, устройств для потребления никотинсодержащей продукции.

Штраф за совершение указанного правонарушения для граждан составит от сорока тысяч до шестидесяти тысяч рублей, для должностных лиц — от ста пятидесяти до трехсот тысяч рублей, для юридических лиц — от четырехсот тысяч до шестисот тысяч рублей.

Об уголовной ответственности за неуплату алиментов

Частью 1 ст. 157 УК РФ предусмотрена уголовная ответственность за неуплату родителем без уважительных причин в нарушение решения суда или нотариально удостоверенного соглашения средств на содержание несовершеннолетних детей.

Данная статья УК предусматривает в качестве самого сурового наказания лишение свободы на срок до 1 года. Зачастую судами виновным лицам назначается наказание в виде исправительных работ, которые также предусмотрены санкцией данной статьи, с отчислением части заработка в доход государства на срок до одного года.

Привлечению лица к уголовной ответственности может послужить, если должник:

- скрывается и не сообщает свое реальное местонахождение;
- не производит выплаты алиментов более трех месяцев подряд;
- находится в розыске;
- не сообщает приставам обо всех дополнительных доходах;
- скрывает реальные доходы или прячет имущество;
- не платит алименты после административного наказания.

Пунктом 3 примечания к статье 157 УК РФ предусмотрено, что лицо, совершившее преступление, предусмотренное данной статьей, освобождается от уголовной ответственности, если оно в полном объеме погасило задолженность по выплате алиментов.

Для освобождения от уголовной ответственности недостаточно погашения задолженности по алиментам только в сумме согласно предъявленному обвинению по уголовному делу.

Освобождению судом от уголовной ответственности по вышеуказанному основанию подлежит лицо в случае погашения им в полном объеме задолженности по алиментам, то есть при уплате всей суммы задолженности по исполнительному производству, имеющейся на дату принятия решения о прекращении уголовного дела.

Установление факта трудовых отношений

В соответствии с трудовым законодательством работодатель обязан оформить трудовой договор в письменной форме в течение трех рабочих дней с того дня, когда фактически допустил работника к исполнению служебных обязанностей (статья 67 Трудового кодекса Российской Федерации).

Трудовой договор заключается в письменной форме, составляется в двух экземплярах, каждый из которых подписывается сторонами. Один экземпляр трудового договора передается работнику, другой хранится у работодателя. Получение работником экземпляра трудового договора должно подтверждаться подписью работника на экземпляре трудового договора, хранящемся у работодателя.

Зачастую граждане соглашаются трудоустроиться без оформления трудовых отношений или не отслеживают надлежащее их оформление. Работник фактически допущен к работе, но трудовой договор с ним не подписан, приказ о приеме на работу не издан, то есть письменные доказательства, свидетельствующие о наличии трудовых правоотношений, отсутствуют.

В таких ситуациях следует руководствоваться положениями статей 16, 67, 67.1 и 68 Трудового кодекса Российской Федерации, согласно которым трудовые отношения между работником и работодателем считаются установленными, если работник фактически допущен к работе с ведома или по поручению работодателя или его уполномоченного на это представителя в случае, когда трудовой договор не был надлежащим

образом оформлен.

При указанных обстоятельствах договор считается заключенным.

При фактическом допуске работника к работе работодатель обязан оформить с ним трудовой договор в письменной форме не позднее трех рабочих дней со дня фактического допущения работника к работе. А если отношения, связанные с использованием личного труда, возникли на основании гражданско-правового договора, но впоследствии были признаны трудовыми отношениями, — не позднее трех рабочих дней со дня признания этих отношений трудовыми, если иное не установлено судом.

Если работодатель игнорирует или уклоняется от требования работника, следует собрать доказательства наличия трудовых отношений с работодателем для защиты своих прав, после чего необходимо обратиться в прокуратуру, трудовую инспекцию и (или) в суд.

Для признания факта трудовых отношений при отсутствии заключенного трудового договора (или его подмены гражданско-правовым договором) учитываются следующие документы и обстоятельства:

- письменные задания, копии отчетов о работе, пропуск на предприятие (организацию), униформа с эмблемой организации, доступ к электронной почте предприятия, фотографии, проездные документы, записи видеонаблюдения, подтверждающие осуществление трудовой деятельности и т.д.;
- подчинение работника правилам внутреннего трудового распорядка, определен-

ному режиму;

- показания свидетелей, в том числе сотрудников, официально трудоустроенных у работодателя, которые подтверждают выполнение работником трудовой функции;
- оплата выполненной работы ежемесячно и без подписания акта выполненных работ.

Если у работника нет письменного трудового договора, приказа о приеме на работу, иных документов, из которых суд может сделать вывод о размере заработной платы работника, в этом случае суды, установив наличие фактических трудовых отношений, взыскивают с работодателя заработную плату за фактически отработанное время, исходя из минимального размера оплаты труда, установленного в соответствующем субъекте Российской Федерации с учетом районного коэффициента.

Наряду с этим истец вправе заявить требования о внесении записи в трудовую книжку, выплате взносов обязательного пенсионного и медицинского страхования, налога в бюджет по месту учета налогового агента, взыскании заработной платы и компенсации морального вреда.

Исходя из обстоятельств дела, степени понесенных истцом нравственных страданий, принимая во внимание, что его право на получение заработной платы нарушено, суд может взыскать с ответчика компенсацию морального вреда (статья 237 Трудового кодекса Российской Федерации).

Прокуратура
Чурапчинского улуса.

